

*П.М. Маланчук – ст. викладач кафедри кримінально-правових дисциплін
Української академії банківської справи НБУ;
науковий керівник – канд. юрид. наук М.І. Сірий*

**ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ЗАХИСТУ
В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ
ЯК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛЬНОГО ЗДІЙСНЕННЯ
ОСНОВНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ**

Оскільки ідея створення держави та її інститутів полягає в тому, щоб вона забезпечувала захист інтересів народу, всі засади судочинства мають бути спрямовані в першу чергу на захист людини, її життя і здоров'я, майна, честі і гідності, її прав і свобод.

У ХХ ст. світове співтовариство дійшло висновку, що лише цей напрям розвитку людського суспільства має добру перспективу і тому і на міжнародному, і на національному рівнях напрацьовуються рекомендації і норми, які б дали можливість швидше досягти бажаного результату. Людина, її права і свободи перебувають у центрі уваги таких важливих, визнаних усім світом міжнародно-правових актів, як Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Основні принципи, що стосуються ролі юристів, Основні принципи незалежності судових органів, Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання, Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх ("Пекінські правила"), Правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі, Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою, Європейська конвенція з прав людини, Європейські пенітенціарні правила тощо.

В основі цих міжнародних документів лежить думка про те, що визнання гідності, притаманної всім членам людського суспільства, та рівних і невід'ємних прав є основою свободи, справедливості та загального миру в усьому світі і що права людини необхідно охороняти силою закону з метою, щоб усунути необхідність застосування нею, як останнього засобу оборони, повстання проти тиранії та гноблення.

Україна, прийнявши Конституцію і закріпивши в ній положення, які визначають правовий статус людини і громадянина, наблизила нашу державу до сприйняття світових цінностей у галузі захисту прав людини. За часів існування Радянського Союзу всі звикли до того, що людина є гвинтиком у великій державній машині і як така жодної цінності не становить. Сьогодні ситуація поступово змінюється, і на чільне місце виходить поняття про належну повагу й захист прав людини. Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Права й свободи людини і громадянина та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Проблеми кримінально-процесуального права останнім часом набувають особливої актуальності, що обумовлено завданням побудови правової держави, неухильного дотримання встановлених процесуальних гарантій прав і свобод громадян України. У зв'язку з прийняттям Конституції України і згідно зі стратегією правової політики нашої держави, здійснюється оновлення законодавства, його кардинальний перегляд.

Проблема реального здійснення прав, їх гарантій, захисту, фактичної реалізації в сучасний період набуває все більшого значення.

Режим охорони законності та прав громадян, включаючи право на захист, неможливий без розгорнутої системи гарантій.

Гарантії прав та свобод людини і громадянина – це умови, засоби, способи, які забезпечують здійснення у повному обсязі і всебічну охорону прав та свобод особи. Поняття “гарантії” охоплює всю сукупність об’єктивних і суб’єктивних чинників, спрямованих на практичну реалізацію прав та свобод, на усунення можливих перешкод їх повного або належного здійснення [1, с. 555].

Гарантії правові – це встановлені законом засоби забезпечення використання, дотримання, виконання і застосування норм права [1, с. 555]. Гарантії конституційні – це вид правових гарантій. Вони є механізмом забезпечення дотримання, виконання, застосування і використання конституційних та інших норм права органами державної влади, місцевого самоврядування, їхніми посадовими особами, іншими фізичними і юридичними особами. Гарантії конституційні мають найвищу юридичну силу, є основою правових гарантій [1, с. 554]. Ю.І. Стецовський та А.М. Ларін у систему гарантій права на захист включають загальні (економічні, політичні, духовні) і спеціальні (юридичні) гарантії [2, с. 223]. Вони вважають, що лише сукупність загальних і юридичних гарантій створює найкращу можливість для здійснення захисту прав.

Культура суспільства та його членів, освіченість, система духовних цінностей та орієнтацій людини є духовними гарантіями прав і свобод громадян [3, с. 163]. Ідеологічні гарантії полягають у вихованні посадових осіб і всіх людей у дусі глибокого демократизму, у створенні атмосфери нетерпимості до будь-яких порушень законності, упевненості в недоторканості конституційних та інших прав громадян [2, с. 223].

Отже, підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що діюча Конституція України містить достатньо гарантій, спрямованих на забезпечення здійснення функції захисту, але необхідно працювати над їх повним відображенням у кримінально-процесуальному законодавстві та фактичним застосуванням на практиці

Література

1. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп.ред.) та ін. – К.: “Укр. енцикл.”, 1998. – Т.1: А-Г. – 672 с.
2. Стецовський Ю.І, Ларін А.М. Конституционный принцип обеспечения обвиняемому права на защиту. – М.: Наука, 1988. – 320 с.
3. Витрук Н.В. Гарантии прав личности // Права личности в социалистическом обществе / Акад. наук СССР, Ин-т государства и права; М.С. Строгович, В.А. Патюлин, Н.В. Витрук и др.; Отв. ред.: В.Н. Кудрявцев, М.С. Строгович; Ин-т государства и права. – М.: Наука, 1981. – 272 с.